

for a living planet®

Innspill til olje- og energiminister
Åslaug Haga fra WWF

25.09.2007

WWF ønsker deg velkommen som ny olje – og energiminister. Det er et svært viktig departement du nå tar over, som forvalter store deler av norsk vassdragsnatur, norsk økonomisk sone, kontinentalsokkelen og viktige land- og kystområder.

Vi ønsker at du og Regjeringen skal:

- Være en pådriver i arbeidet for en ny og mer ambisiøs internasjonal klimaavtale.
- Bidra til omfattende finansiering av utslippsreduksjoner i andre land.
- Intensivere arbeidet med å redusere utslippene av klimagasser i Norge. Dette inkluderer blant annet:
  - Titalls milliarder til forskning og utvikling av fornybar energi
  - Betydelig og langsikte garantier som sikrer lønnsomheten i å investere i fornybar energi og energieffektivisering i Norge.
  - All norsk industri og næringer som ikke er kvotepliktig må pålegges CO₂-avgift
  - Stans i tildeling av nye oljekonsesjoner.
  - Det er fortsatt behov for naturgass fra norsk sokkel for å dempe investeringene i nye kullkraftverk verden over. Men, Norge må heretter sørge for at eksporten kun går til områder hvor gassen faktisk erstatter kull.

I tillegg er olje- og energidepartementet ansvarlig for forvaltningen av store deler av norsk natur både gjennom petroleumsvirksomheten, vannkraft og nå utbygging av vindkraft.

WWF ønsker at du og Regjeringen skal:

- Sikre at olje- og energidepartementet ikke svekker naturmangfoldloven
- Gi et permanent vern av Lofoten og Vesterålen samt andre sårbare områder i Barentshavet
- Skjerpe miljøkrav under revidering av konsesjonsvilkår og for minikraftverk
- Bidra til at russisk oljevirkosomhet innfører høye miljøstandarder
- Sikre at vindkraft på land må bygges ut med varsomhet – sats offshore

Regjeringens klimaambisjon er bra, men er ikke omsatt i konkrete tiltak.

Klimameldinga ble lagt frem for Stortinget i juni i år – og WWF er svært skuffet over hvor få, konkrete klimatiltak meldingen faktisk omtaler. En av de viktigste endringene som må gjøres, er å skifte fokus fra langsikte reduksjonsmål til konkret mål om å redusere norske utslipp med 3,5 prosent per år.

Dersom Regjeringen ønsker å ta klimautfordringene på alvor, innebærer det å legge om retningen for norsk økonomi, slik at den blir fremtidsrettet og klimaansvarlig gjennom et markant skifte i fokus fra investeringer i oljesektoren til fornybar energi. Samtidig må avgiftspolitikken legges om kraftig for å dreie forbruk og produksjon i mindre karbonintensiv retning. En slik endring utfordrer ikke nødvendigvis et grunnleggende mål om fortsatt moderat økonomisk vekst.

WWF er tilhengere av et internasjonalt kvotehandelsregime, og støtter derfor Regjeringens ambisjoner om å redusere utslipp gjennom kjøp av kvoter. En viktig forutsetning er at industrien kjøper kvoter i EU (ETS) og ikke får spesielle vilkår for større CDM-andel enn resten av europeisk industri.

WWF mener Regjeringens ambisjonsnivået er bra, men målet om 30 prosent reduksjon innen 2020 må gjennomføres med innenlands utslippsreduksjoner, uten at skog trekkes inn i regnskapet. For å nå målet om 100 prosent karbonnøytralitet i 2050 må 80 prosent av utslippsreduksjonene tas hjemme.

Grønne avgifter må innføres

Norge har i dag nok kraft, men samfunnet er ikke tilrettelagt for å spare energi eller velge energieffektive løsninger. Avgifter og fjerning av subsidier er viktige virkemidler for å sikre redusert energibruk hos stat, kommune, næringsliv og private. Gjennomføringen av tiltakene under vil kreve betydelige avgiftsomlegginger. Det er viktig at dette gjøres på en konsekvent og transparent måte hvor prinsippet om at forurenser betaler blir bærende. WWF mener de følgende tiltak bør gjennomføres så raskt som mulig:

- Alle kraftsubsidier må fjernes for å sikre energieffektive løsninger og mindre karbonintensiv produksjon.
- Det er nødvendig med en kraftig omlegging av engangavgiften på nye kjøretøy og Regjeringen bør vedta et mål om at gjennomsnittlig forbruk på ny biler skal ned minimum 30 prosent i forhold til dagens gjennomsnitt i løpet av de neste 5 årene.
- Dieselavgifter må sidestilles med bensin og begge økes. Ordningen med avgiftsfri diesel bør avvikles i sin helhet – også for internasjonal luft- og skipsfart.
- El-avgiften må økes betydelig for å fremme oppgradering av energiløsninger i eldre bygg og generell energieffektivisering.
- CO₂-avgiften må utvides til å omfatte all industri som ikke er kvotepliktig.
- Inntekten fra spesifikke CO₂-avgifter må brukes uavkortet til direkte kompensasjon for de avgiftsbelagte utslippene, gjennom kjøp av CO₂-kvoter som trekkes ut av markedet (ETS).
- En høy CO₂-avgift bør ligge under kvoteplikten og sikre en minimumskostnad for CO₂-utslipp, slike det legges opp til for petroleumsindustrien.

- Innføre rushtidsavgift kombinert med strategisk satsing på kollektivtrafikk i alle store byer.
- Moms på tjenester (unntatt transport) reduseres, med tilsvarende økning i moms på varer.

Næringspolitikken må dreies fra tradisjonell favorisering av kraftkrevende industri til fremtidsrettet satsing på serviceindustri og teknologi for utnyttelse av alternative energikilder. Kraftkrevende industri må tilpasses et globalt energimarked hvor effektiv energibruk er overordnet innenriks industri-/sysselsetningspolitikk samtidig som kostnadene ved å forurense belastes energibruker. Det innebærer at alle kraftsubsidier må opphøre sammen med fritak for CO₂-avgift. Utslippskvoter må auksjoneres bort.

Den samfunnsøkonomiske gevinsten ved å reduserte subsidier vil gi rom for en sjenerøs støtte til lokal næringsomlegging. Samtidig vil tiltaket også føre til at energi frigjøres for fortsatt vekst i annen næringsvirksomhet og elektrifisering av sokkelen.

WWF støtter også forslaget om forbud mot oljefyrer. Inntektene fra avgiftene over bør gi rikelig rom for en ordning med subsidiert bytte til biobasert fyring.

Forpliktende sektormål og årlig rapportering

Regjeringen må søke å oppnå et bredt ”klimaforlik” i Stortinget med et ambisiøst mål for innenlands, årlige utslippsreduksjoner. Sektorvise mål må gjøres forpliktende med årlig rapportering i forbindelse med fremleggelse av statsbudsjettet.

For å sikre en effektiv måloppfyllelse må det utarbeides en struktur for årlig rapportering og evaluering av sektorenes progresjon mot de spesifikke klimamålene. Det er naturlig at ansvaret for en slik rapportering faller på et eksternt institutt som Statistisk Sentralbyrå. Sektorenes egen målstyring bør legges opp på en slik måte at delmål er verifiserbare slik at SSB kan rapportere utslippstall mot disse målene.

Videre må sektordepartementenes ansvar følges opp gjennom årlig revisjon og ”klimabudsjettforhandlinger”. For å sikre at overordnede nasjonale utslippsmål nås, bør oppfølgingen skje etter samme prinsipp som for ordinære budsjettbehandlinger og koordinert med Finansdepartementets bærekraftsarbeid og årlig rapportering og oppfølging.

Energieffektivisering

Energieffektivisering blir et bærende element i en fremtidsrettet energiforvaltning. Spesielt må energibruk i bygg reduseres gjennom effektivisering og økt bruk av CO₂-nøytral oppvarming (bioenergi). Nye bygg må utnytte beste tilgjengelige energiteknologi og være tilrettelagt for bruk av vannbåren varme. Dette må skje gjennom en kontinuerlig oppdatering av tekniske krav til bygg.

Petroleumsvirksomheten må fase ut olje – og gass eksportereres

Petroleumsindustrien må bli klimanøytral i produksjon og egne aktiviteter langs verdikjeden (gassdistribusjon, prosessanlegg og egen energiproduksjon). Nullutslippskravet for petroleumssektoren må utvides til å omfatte utslipp av drivhusgasser. Dette innebærer at

arbeidet med elektrifisering av sokkelen intensiveres, samtidig som det stilles absolutte krav til rensing og lagring av CO₂ fra landbaserte energi- og prosessanlegg. Det må gis ikke konsesjon til ytterligere utbygging/prosessering før fullskala rensing kan garanteres. WWF mener det nå er på tide å innføre en total stans i tildeling av ny oljekonsesjoner.

Det må settes føringer for gasseksporten, slik at vi sikrer at norsk gass brukes som alternativ til kull (bremser investeringene i nye kullkraftverk), og ikke fører til økt innenlands energiforbruk

Dekarbonisering av fossile energikilder: I praksis betyr dette elektrisitetsproduksjon fra effektive gasskraftverk (CHP) med CO₂-fangst og lagring, selv om dette ikke vil gi fullstendig klimanøytral energiproduksjon. Ved CO₂-håndtering forutsettes det at dette ikke brukes til mer oljeutvinning (EOR). Hovedmotivasjonen for å utvikle teknologi for CO₂-separasjon og lagring må være å eksportere teknologien for bruk på kullkraftverk, ikke for å øke innenlands energitilgang.

Alle planer om økt innlands bruk av distribuert naturgass må skrinlegges.

Det trengs en kraftig omlegging av transportsektoren

WWF mener at salget av biler må dreies kraftig mot modeller med lavt drivstofforbruk. For å få til dette må avgiftsomleggingen som Regjeringen har startet, akselereres mot mye større vektlegging av CO₂-utslippet. I tillegg må det stilles krav til gjennomsnittlig drivstoffeffektivitet i bilimportørens salgsporfølje.

Den eneste langsiktige løsningen for transportsektorene er å utvikle transportsystem som ikke lenger baserer seg på bruk av flytende hydrokarbon som drivstoff. Fordelsbehandlingen av elbiler/kjøretøy må derfor styrkes ytterligere, selv om dette ikke gir umiddelbare utslippsreduksjoner. Likeledes må hybridbiler og ”plugg-inn” hybrider få større avgiftslette, men det kan være aktuelt å ha en grense for effektivitet for å fremme de beste løsningene. Biodrivstoff bør utgjøre omkring 10 % av drivstoffbruken i transportsektoren innen 2020.

WWF støtter den omlegging av bilavgiften som regjeringen har startet. For å endre historisk kjøpsterke nordmenns bilvalg er det imidlertid nødvendig med vesentlig sterkere vektlegging av CO₂-utslippet. Det er også viktig at prisdifferensiering får sterkere utslag i det laveste prissjiktet slik at avgiften bidrar til at gjennomsnittsforbruket virkelig trekkes nedover.

Den totale mengden trafikkarbeid (kjørt distanse) kan ikke fortsette å vokse ubegrenset. Økt bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler som videokonferanser må stimuleres (avgift på flydrivstoff) for å redusere næringslivets behov for persontransport.

Godstransporten må effektiviseres gjennom koordinerte logistikk-løsninger og krav til fyllingsgrad i all transport. Distribusjon til knutepunkter må foregå med bane og skip, og det bør innføres forbud mot lastebiltransport på strekninger med god dekning med skip eller tog. Godstransport bør gis prioritet på bane.

Det må satses massivt på sterkt subsidiert kollektivtransport og tilrettelegging for økt bruk av sykkel framfor utbygging av veier.

Standarder for bærekraftig bioenergi

I mars 2007 vedtok EU å redusere sine klimagassutslipp med 30 % innen 2020 sammenlignet med 1990-nivå. Energiforbruket skal reduseres med 20 % og 20 % av energiforbuket skal komme fra fornybare kilder. I tillegg vedtok EU et mål om at 10 % av veitransporten skal baseres på biodrivstoff, men EU-rådet skriver i sin konklusjon at det er et krav om produksjonen av biodrivstoffet må være bærekraftig.

Produksjon av energi fra biomasse trekkes stadig oftere frem som en del av løsningen på verdens klimaproblemer. Samtidig øker forståelsen for at det å hindre avskogning, spesielt av tropisk regnskog, er av avgjørende betydning for å begrense tap av biomangfold, både direkte og indirekte som følge av klimaendringer. Balanseringen av krav om drivstoff med mindre netto CO₂-utslipp og bærekraftig produksjon av biomasse vil bli en formidabel utfordring for myndigheter, industri og miljøbevegelsen. Etter som 2. generasjons produksjon av biodrivstoff fra trevirke rykker nærmere vil dette få direkte implikasjoner for papirindustrien, som bruker mer eller mindre samme råvare.

WWF ser at bioenergi kan bli et element i arbeidet med å redusere de globale utslippene av CO₂. Samtidig ser vi en overhengende fare for at netto klimaeffekt blir liten, i verste fall negativ. Likeledes er det et skremmende potensial for å øke biomangfoldtapet ved uvetting skogsdrift for å møte økt etterspørsel etter biomasse til energiformål. Økt produksjon av bioenergi kan også gi store konsekvenser for fattige mennesker ved at tidligere landbruksareal brukt til matproduksjon blir omdisponert.

WWF mener økt bruk av biomasse til energiproduksjon kan utgjøre et betydelig bidrag til å redusere globale utslipp av drivhusgasser. WWF vil imidlertid bare støtte bruk av biodrivstoff som er produsert miljømessig og sosialt bærekraftig. Dette innebærer:

- Bruken av bioenergien må ha klare livssyklus-fordeler med hensyn på utslipp av drivhusgasser i forhold til konvensjonelle alternativer. Det er nødvendig å dokumentere dette for hver produksjonskjede.
- Bioenergi må sikre positiv bruk av naturressurser og ikke føre til økt press på sårbare naturtyper som urskoger, våtmarker og andre habitater for truede arter. Dette må sikres gjennom sertifiseringsordninger for bærekraftig produksjon av biomasse.
- Produksjonen av bioenergi må gjøres sosialt bærekraftig. Dette innebærer i tillegg til punktet over, at det etableres mekanismer som sikrer en produksjon som ikke fortrenger vann- og landressurser som er nødvendig for lokal matproduksjon. I tillegg må det dokumenteres at produksjonen foregår i henhold internasjonale standarder for arbeidsrettigheter.

WWF støtter bruk av bioenergi i den grad det tilfredsstillende forutsetningene om netto drivhusgassgevinst og bærekraftig produksjon. Samtidig understreker vi behovet for en helhetlig vurdering av energibruken.

En overgang fra fossilt drivstoff til elektrisitet i transportsektoren vil gi bedre energieffektivitet og åpne for økt bruk av fornybar energi, og på sikt, utfasing av kjøretøy med forbrenningsmotor basert på flytende hydrokarbondrivstoff.

For norske forhold mener vi derfor bioenergi fra trevirke primært må brukes til oppvarming. Dette vil redusere bruken av fossil fyringsolje og frigjøre elektrisk energi. Annengenerasjons

produksjon av biodrivstoff fra ligno-sellulose kan potensielt gi så effektiv energikonvertering at det kan være effektivt å bruke biomasse fra trevirke også til drivstoffproduksjon. Med sikte på en gradvis elektrifisering av transporssektoren mener vi likevel at norsk bioenergi primært bør brukes til å oppvarming.

Norge som bistandsaktør må velge fornybart og bærekraftig

WWF erkjenner behovet for økt energitilgang blant de fattigste for å nå FNs tusenårsmål, men det er ingen grunn til å bygge opp en industri i fattige land som Norge selv forsøker å finne en vei ut av.

WWF mener at Regjeringens Olje for Utvikling-program må følges opp av en sterk miljø- og sivilsamfunnskomponent som sikrer at de fattigste har mulighet til å delta i debatten og gjøre valg basert på tilstrekkelig kunnskap. I Norge inviterer olje- og energiministeren miljøorganisasjoner til møte. Olje for Utvikling må bidra til at hensynet til miljø og sivilsamfunns rett til å delta i debatten, inkluderes i programmet.

Norge som bistandsaktør må være villig til å dekke eventuelle ekstrakostnader knyttet til å velge fornybart og bærekraftig, fremfor fossilt, der det fremstår som det beste alternativet.

Olje- og energidepartementet er viktige i Olje for Utvikling som premissleverandør og utfører av petroleumbistand. OED sitter i styret av OfU og Oljedirektoratet bidrar med teknisk og forvaltningsmessig bistand uten at norske myndigheter har kunnskap om effektene av prosjektene på miljø eller demokrati i mottakerlandet. Hvis Hagas olje og energidepartement skal bli tydeligere på klima må også Olje for Utvikling-programmet skaffe seg en klima- og miljøkomponent.

I tillegg til en bevisstgjøring og kompetanseheving hos departementet og direktorater er det nødvendig med langsiktighet i bevilgninger og prosjekter samt strategisk partnerskap mellom miljøorganisasjoner og Olje for Utvikling, med informasjonsutveksling, koordinering og samarbeid.

Naturmangfoldloven må styrkes – ikke svekkes av OED

WWF vil også minne om at olje og energiministeren har et svært stort ansvar for deler av norsk naturforvaltning som øverste sjef for forvaltningen av norske vassdrag, energiproduksjon og store deler av klimaverktøykassen. Energi- og vassdragsforvaltning har svært stor betydning for store deler av norsk natur. Viktige lovverk som vannressursloven, petroleumsloven og energiloven hører innunder departementet og ministeren har et stort ansvar for å sikre en god forvaltning av den norske, unike vassdrags- og kystnaturen.

Denne høsten skal Regjeringen legge fram den viktigste loven for bruk og vern av norsk natur, nemlig naturmangfoldloven, en lov som også blir viktig for OEDs ansvarsområder. WWF ønsker en lov som blir et verktøy for å sikre norsk natur som står overfor store trusler og som fremover vil utsettes for store påvirkninger fra klimaendringer.

Det er flere konflikter rundt den nye loven – og OED har hittil hatt flere standpunkt som WWF er dypt uenige i. Vi ønsker at statsråden raskt skal ta politisk styring av prosessen med naturmangfoldloven og sikre at disse viktige punktene inkluderes:

- Loven må omfatte norske havområdene i økonomisk sone og på kontinentalsokkelen.
- Det må gis adgang i loven til å gjøre kvalitetsmål bindende for myndigheter som forvalter annet lovverk.
- Vassdrag som tidligere er vurdert vernet av Stortinget i verneplansammenheng må kunne vernes i medhold av den nye loven.
- Mulighet for vern av utvalgte naturtyper for å sikre at sektorinteresser ikke får fortrinn fremfor sårbare og truede naturtyper.

Permanent vern av Lofoten og Vesterålen samt andre sårbare områder i Barentshavet

Områdene utenfor Lofoten og Vesterålen, Nordland VI og Nordland VII er helt sentralt gyteområder for Norges viktigste kommersielle fiskeslag. I tillegg ble Finnmarkskysten, havområdene utenfor Bjørnøya samt områdene der polarfronten treffer utpekt for å være svært sårbare – og midlertidig stengt for petrolemsvirksomhet.

Ved Lofoten og Vesterålen har havområdene dessuten store verdier knyttet til bunnfauna, sjøfugl og kystområder. I tillegg er kontinentalsokkelen ekstremt smal og oljevirksomhet vil kollidere med fiskeri og turisme. WWF er glad for at det er igangsatt prosjekter for å tette kunnskapshull i området slik som SEAPOP for sjøfugl og MAREANO for havbunn. Men det er lite trolig at det skal komme ny kunnskap som gjør området mindre viktig og sårbart, heller omvendt. Ny teknologi vil på overskuelig sikt heller ikke fjerne konfliktene.

WWF mener derfor at olje og energiministeren allerede nå bør forplikte seg på at områdene holdes petroleumsfritt også etter 2010.

Russisk oljevirksomhet – felles forvaltningsplan og høye miljøstandarder

WWF er glad for at forvaltningsplanen for Barentshavet er vedtatt, men det er store utfordringer knyttet til både oppfølgingen av den, og det faktum at den bare dekker norsk

sone. Vi er positive til at regjeringen arbeider mot en faglig felles norsk-russisk tilstandsrapport i Barentshavet, men det er langt fram før en eventuell felles forvaltningsplan.

Det haster å få med russerne på å se Barentshavet som helhet. WWF utarbeidet allerede i 2003 en omfattende rapport der vi tok for oss sårbare områder i hele Barentshavet. Organisasjonen har kontorer i Murmansk og Moskva, samt i alle de arktiske landene. WWF er svært opptatt av felles miljøstandarder for oljevirkosomhet i hele Barentshavet, slik som ble lansert av UD nylig. I Russland har WWF i samarbeid med andre organisasjoner og oljeselskaper utarbeidet retningslinjer for miljøkrav til petroleumsvirksomhet.

Miljøkrav må skjerpes under revidering av konsesjonsvilkår og for minikraftverk

I de nærmeste årene vil det være et stort antall vannkraftkonsesjoner som skal revideres samt at det fortsatt bygges nye mindre kraftverk. Det haster nå med å sikre sterke miljøhensyn i revidert konsesjonsvilkår. Olje- og energiministeren må gi entydige politiske signaler om at disse prosessene skal brukes til å styrke hensynet til biologisk mangfold generelt, og bestandene av laks og andre fiskearter spesielt.

Gjentatte brudd på konsesjonsvilkårene gjennom de siste tiårene bidrar til at miljøeffektene ved vassdragsreguleringer noen steder er blitt dramatisk verre enn det som ble forutsatt da konsesjonen ble gitt og konsesjonsvilkårene ble fastsatt. Likevel opplever vi at regulantene ikke blir tiltalt og at NVE godtar stadige brudd på konsesjonsvilkårene. Dette er i tillegg vilkår som ofte er svake i seg selv og ikke gir den nødvendige beskyttelse for biologisk mangfold og lokale fiskestammer.

Konsesjonsbrudd er i en rekke tilfeller dokumentert og fører i de verste tilfellene til tørrlagt elv og for eksempel død lakseyngel.

WWF ønsker at olje- og energiministeren skal benytte fornyelse av vassdragskonsesjoner til å skjerpe miljøkravene slik at det lages klare standarder for hva som er akseptabel vannstand, dvs minstemål for vannføring og vannføringsmønster relatert til de behov økosystemet i elva har. Det er viktig at det også innføres et minstemål for vannføring i gamle konsesjoner.

Også små kraftverk – såkalte minikraftverk – kan ha følger for økosystemet og vannføringen i ett vassdrag og gi effekter på forholdene for laks og annen fisk. WWF ønsker en generelt en restriktiv praksis for å gi tillatelser til mini/mikro i verna vassdrag og ved vurdering av konsekvenser for verneverdier må en se alle inngrep/påvirkninger under ett slik at det ikke blir en ”bit for bit” utbygging.

Flere av vassdragene bør vernes etter naturvernloven for å sikre inntakt og upåvirket vassdragnatur i Norge. I tillegg bør Regjeringen differensiere mellom vassdrag der mini- og mikrokraftverk kan tillates og vassdrag der det ikke skal tillates av hensyn til bevaring av intakte og uberørte vassdrag med dets verneverdier.

OED vil også være ansvarlig for store deler av EUs vanndirektiv. Dette er et viktig rammeverk for forvaltning av vassdragsnaturen – og WWF ber OED bidra til at vanndirektivet blir et godt miljøverktøy.

Vindkraft på land må bygges ut med varsomhet – sats offshore

WWF mener et av Norges energipolitisk hovedtiltak må være massiv satsing på og utvikling av offshore vindmøller. Norge har store vindressurser og det er et stort potensial for produksjon til eget bruk og eksport. Vind er den teknologien som kan levere mest innen kort tid. Norge har fag- og teknologimiljø og produksjonskapasitet.

Vindkraftutbygging på land medfører til dels store arealinngrep og fragmentering, og føyer seg i så måte inn i rekken av inngrep i norsk natur. Vindparker kan medføre store fysiske og visuelle inngrep i norsk kystnatur. Det betyr ikke at vi ikke skal ha vindkraft på land. Men det krever at det finnes klare føringer for hvor en skal kunne gi konsesjoner for bygging og ikke. I de kommende årene vil presset om utbygging av mer miljøvennlige energiformer øke. I dag behandler NVE enkeltvis søknader som kommer inn, men har ingen innflytelse på hvilke områder som omsøkes utbygd. Dermed bygges det nå store vindparker i ”urørt” og åpent kystlandskap med dertil vei-adkomst, kraftlinjer og bebyggelse.

WWF mener det haster med en politisk strategi for vindkraft, som gir føringer for hvilke områder en skal kunne tillate vindparker og ikke.

WWFs fagrådgivere kan bidra med innspill og rådgivning:

Rasmus Hansson, generalsekretær med mer 25 års erfaring fra internasjonalt naturvern, bistandsarbeide og arktisk naturforvaltning. Tlf: 90 98 63 13, epost: rhansson@wwf.no

Dag Tore Seierstad, Fagsjef/assisterende generalsekretær med 15 års arbeidserfaring fra energi- og miljøforvaltning. Tlf: 90 57 77 37, epost: dtseierstad@wwf.no

Arild Skedsmo, klima- og energirådgiver med tidligere arbeidserfaring som forsker på miljøvennlig transport, alternative drivstoffer og nødhjelpsarbeid i Sudan. Tlf: 99 46 35 31, epost: askedsmo@wwf.no

Øyvind Hansen, rådgiver petroleum og miljøbistand med 13 års erfaring fra nasjonalt og internasjonalt bistandsarbeidet og naturvern, tlf: 92 85 83 62, ohansen@wwf.no

Maren Esmark, leder for fagavdelingen med 8 års erfaring fra nasjonalt og internasjonalt naturvern arbeid samt Grønn Stat. tlf: 97 18 33 79, mesmark@wwf.no

Christian Pedersen, rådgiver skog og biologisk mangfold med doktorgrad i biodiversitet og klimaendringer, tlf: 93 41 16 63, epost: cpedersen@wwf.no

Kristin Thorsrud Teien, rådgiver biologisk mangfold med 10 års arbeidserfaring fra offentlig miljø- og energiforvaltning og nasjonalt naturvern. Tlf: 93 00 68 05, epost: kteien@wwf.no

Asle Rønning, rådgiver petroleum med 10 års arbeidserfaring som journalist i nord Norge og forfatter av historieverket om Hydro, tlf: 92 60 52 50, epost: aronning@wwf.no